

Ha nem enyém, ne is legyen

KOVÁCS ANDRÁS BÁLINT

Bánhegyi Zsolt írása (Jöjjenek a könyvtárosok!, július 22.) a késző Nemzeti Audiovizuális Archívumról sajnálatos tájékoztatlanságról tanúskodik – ami önmagában nem lenne baj –, a baj az, hogy a szerző tájékoztatlansága ellenére nagyon határozott elképzeléseket fejt ki.

Egyszerűen nem igaz, hogy a Nava koncepciójáról „az információs szolgáltatás és tudásszervezés avatott szakértőinek, a könyvtárosoknak alig volt tudomásuk”, és, hogy ez ügyben „nem volt szakmai vita”. Tán Bánhegyi Zsolt sem gondolja, hogy például Monok István, aki az első pillanattól fogva számtalan alkalommal vett részt az előkészítő beszélgetésekben, vagy Tószegi Zsuzsa és munkatársai, akik a Nava-2-projektet gondozták, nem könyvtárosok. Vagy a NKÖM közgyűjteményi helyettes államtitkárságának és könyvtári főosztályának dolgozói, akik a végső koncepció megszövegezésében vettek részt, nem tekinthetők a könyvtárosi szakma – nem is akármilyen – képviselőinek. Négy éve folyik a szakmai vita minden lehetséges fórumon a Naváról. Ha valaki úgy érzi, hogy kimaradt belőle, magára vessen.

Ha valaki nem tájékozódott a Nava előkészületeiről, nyilván nem is tudhatja, milyen anyagok készültek el. De ez nem jelenti azt, hogy „használatos koncepciót, kidolgozott modellt még sehol be nem mutattak”. A BME Informatikai Központjában felépült egy egész működő Nava-modell mintegy százórányi archivált műsorról, amelyet nem kevesebb mint nyolc nyilvános, a könyvtárosi, közgyűjteményi, műsor-szolgáltatói, filmes és informatikai szakma számára rendezett előadáson mutattunk be működés közben. A „megválaszolatlanul maradt kérdések tömegére” pedig három éve választ találhat, akit ez érdekel a www.ik.bme.hu honlapon, ahol a Nava előkészítő tanulmánya teljes terjedelmében olvasható. Azóta természetesen még sok anyag készült (ezek közül a legfontosabbak rövidesen elérhetőek lesznek a felépítés alatt álló www.nava.hu oldalon), a koncepció tovább finomodott, és részletesebb kifejtést nyert, de alapjaiban nem változott, mert nem kellett rajta változtatni. Miért? Mert a koncepció részleteiben is igazodik ahhoz az Európában általánosan uralkodó gyakorlathoz, mely az újabb és újabb kötelespéldány-archívumok létrejöttével csak tovább erősödik. És itt a következő melléfogás: nem igaz, hogy a fejlett országokban többnyire a nemzeti könyvtárhoz kapcsolódik a műsor-szolgáltatói kötelespéldány-archívum. Ez egyetlen fejlett országban sincs így! A Nava-szerű intézmény minden országban, ahol van, különálló intézmény. Ha (mint Angliában, vagy ahogy most tervezik, Finnországban) más intézményhez kapcsolódik, akkor az legfeljebb filmarchí-

vum, de nem könyvtár. (A Library of Congressnek kötelespéldány-filmarchívuma és nem médiaarchívuma van, mert kötelespéldány-médiaarchívum nincs is Amerikában.)

Mellesleg szerintem teljesen mindegy, hogy egy ilyen intézmény önállóan vagy más intézményhez kapcsolódva jön-e létre. Nem az a fontos, hogy adminisztratív szempontból hová tartozik, hanem az, hogy megfelelő, hozzáértő szakemberek dolgozzanak benne. (A jelenlegi koncepció szerint a Nava nem is önállóan, hanem az NDA-val és a Neumann János Digitális Könyvtárral közös intézmény keretében működne.) Minden tisztelem a könyvtárosoké, de higgyék el: a mozgókép-archiválás és a könyvarchiválás nem ugyanaz a szakma. Ahogy a muzeológus sem könyvtáros, pedig ő is archivál. Egyetértek Bánhegyivel abban, hogy egy ponton túl a technológia „fekete dobozzá” válik, és a tartalommal kell már többet foglalkozni, amit nem mérnökök és informatikusok fognak végezni. Éppen ezért megnyugtatom, a Nava-projektben ez már így van: a projektet bölcsész vezeti, akinek van némi jártassága a kultúra terjesztésében és az audiovizuális szakmában. Az pedig, hogy a Nava-projektet jelenleg az IHM gondozza, azért van, mert a Nava működése éppen nem egy hagyományos könyvtárra,

hanem inkább egy informatikai és telekommunikációs hálózatra fog emlékeztetni. Mellesleg a NKÖM társelőterjesztője az IHM. Minden, ez ügyben benyújtott előterjesztésnek és mindenben szorosán együttműködik a két minisztérium.

A Navával kapcsolatos öt éves tevékenységem során sok értetlenséggel és rosszindulattal találkoztam. Az értetlenséget mindig jobban tudtam kezelni, mert többnyire egyszerű tájékoztatlanságból vagy lassú felfogásból eredt, és türelmes magyarázattal eddig minden jóindulatú értetlenkedőt sikerült meggyőzni a terv értelméről és jelentőségéről. A rosszindulattal nem tudok mit kezdeni. Ez többnyire irigységből fakad. Vagy azért, mert az illetőnek – bár nem az ő agyában született – megtetszett az ötlet, és azt szerette volna, ha inkább ő valósíthatná meg, vagy azért, mert úgy érezte, hogy egy újonnan létrejövő, nagy kulturális projekt tőle veszi el a támogatást. Az elsőnek Salamon király történetével válaszolnék: aki inkább megölné a gyereket, az biztos nem az anyja, de nem is lehet jó gazdája semminek és senkinek. A másodiknak pedig ezt: nagyon buta ember lenne az, aki csak akkor vásárolna új könyvet, ha előbb a régiakat beviszi az antikváriumba. Lefordítom, hogy mindenki értse: azzal, hogy a Nava létrejön, sem az OSZK, sem az MNFI, sem az MTV nem fog kevesebb pénzhez jutni, mert a Nava csak akkor jön létre, ha megvan a politikai szándék a tudás növekedésébe való befektetésre. Márpedig állítólag már két ciklus óta megvan. Ezért ha a Nava mégse jönne létre, ettől mások biztosan nem fognak több forráshoz jutni, mert az azt jelenti, hogy a magyar gazdaságpolitika mégsem tekinti a tudás növelését prioritásnak.